

MAGYAR KURIR

A' FELSÉGES CSÁSZÁR ÉS APOSTOLI KIRÁLY KE-
GYELMES ENGEDELMÉBŐL.

Indúlt Bétsből, Pénteken, Januárus 6-dik napján, 1815-dik esztendőben.

Hannovera Ország.

Fris emlékezetekben lehet a' Magyar Kurir Érd. Olvasóinak, hogy a' Hannoverai Vál. Fejedelemség az elmúlt 1814-dik esztendőnek utolsó hónapjában az Angliai régens Hertzeg intézete szerint, a' Bétsi Congressus megegyezésével Királyságra emeltetett. Ennek közönségesse tételére a' Cambridgei Hertzeg a' Fels. Angliai királynak 8-dik fia küldetett Német Országba, a' ki azon ország nevezetesebb rendjeit és karjait, a' múlt Decemb. 15 dik napján Hannoverába, a' Hannoverai Fejedelemség fő városába össze gyűjtven következő beszéddel nyitotta fel az első gyűlést:

„Tiszteletre méltó, Nagy tudományú, Nemes, leg jobb, Tekintetes, kedves hív Urak!

Igazán szállíthatlak meg ezen szókkal titeket a' leg hívebb népek érdemes képviselői, a' kiknek régi uralkodó törzsokeihez megántoríthatatlan hajlandóságok, a' kevés ideig tartott inség, és jövődre való szomorú kitézése közt is változhatatlan volt, mind szinte az én familiámnak ősi jobbágyaihoz való szeretete, még azokban az esztendőben is, mellyekben a' szerentséltenség őket egymástól elválasztotta, — — Ez az törvényes f jelelemhez való (nagy hajlandóság számos Hauno-

verai f gvertviselőket bírta arra, hogy az Angliai zászlók alá össze gyűljenek; ezek a' hadi seregek a' világnak meg szabadítására távollévő földeken is véres tsatározásokat állottak ki, és a' legnagyobb hadi vezéreknek kormányaik alatt halhatatlan dicsőséget szerettek magoltnak. Minelölte azok a' lántzok, mellyekkel ez az ország nagyobb erő által körülvetett vala, az öszveszövetkezett fejedelmeknek elszakasék által széllyal törtetett volna, ezek a' hadi seregek legelsők voltak, a' mellyek a' hozzájuk intézett hivattatásnak engedtek, és az ő álhataratosságok, hadi nyomorúságoknak szenvedések, és a' viaskodásokban való vitézségek által azon idegen seregekkel vetélkedtek. Ez az egynéhany hónapok alatt organisáltatott harmincz ezer főből álló hadi sereg Német ország északi részének megszabadittatásában sokat segített, és a' nekie mutatott rendelést a' haza ügyének vedelmezésére nagy készséggel követte.

„Kedves híveim, a' kikkel a' kormányzó, kinek nevében hozzátok szóllok, az Isteni gondviselés rendeléséből öszvekaptsoltatott! Most vagy on ideje, hogy hasznosan munkalódjatok, azért hivattatok öszve, hogy azokat a' sebeket, mellyeket a' hosszias háború rajtatok ejtett, bölts tanácsadásaitok által gyógyitgassatok. A' *Guel-fusok* eleitől fogva igaz es tsendes embe-

vek voltak. Az én őseim közt sokan voltak olyanok, a' kik ebben az Országba születtek és éltek, és egy sem találhatott közöttök, a' ki az ő alattvalóinak erejét másoknak lenyomattatására fordította volna. * Ők azokat a' határokat által nem hágták, a' mellyeket az égnek és a' földnek Ura a' hatalmasok eleibe tett. Azokat a' jussokat, a' mellyeket a' Westfaliai békeség a' német országi uralkodóknak adott, György herczeg és az ő fiai meg tartották, és azokat a' szélveszeket, mellyek sok ideig pusztították Európát, elhárították. A' miolta az én familiámnak nagysága a' bölts Ernest Agust hathatós kormányozása által állandó fundamentomra tetetett, a' Vál. Fejedelemségi méltóságot meg nyerte, és végtére az én őeimnek fejét e' világnak leg ditsőségesebb koronái ékesítik, minden hatalmokat arra fordították, hogy az alattvalóiknak jussaikat sérthetetlenül megtarthassák. Így tselekedtek I. György II. György és III. d. György. Az a' királyi herczeg, a' ki az ő és az én atyám nevében most uralkodik, szerentsésnek tartja magát, hogy az ő familiájának német tartományiba bélelphetett, és belső dolgainak meg erősítése, és másokkal való hathatós szövetsége által megkülömböztette — a' többit másszor.

A m é r i k a.

Néhány időtől fogvasokat írnak a' Journalsták azon hadi készületekről, a' mellyeket a' Sz. Domonkosi uralkodó Fejedelm, a' Hayti király az ő ellene menendő Frantzia hadi seregek ellen tetet. Minek-előtte ennek a' hadakozásnak valóságos

okát leírnánk, szükségesnek tartom ennek a' roppant szigetnek historiáját előadni: Sz. Domingo melly deákül Hispaniolának, és Sz. Domonkos szigetének is hivattatik, egy az Antillesi legnagyobb szigetek közt, melly a' Mexikói tenger mellett, a' Cubai szigetek, és északi Amerika között fekszik, 1500 Anglus mértföld a' kerülete, következésképen a' legnagyobb sziget a' világon. Amerikának feltalálása után egészen Spanyol Országhoz tartozott, hanem 1697 ik esztendőben a' Risviki békeségben annak észak és nagyúgott közt fekvő részét kén-telenek voltak a' Frantziáknak által engedni. Ebben a' szigetben rendkívül való hévség szokott uralkodni, és ha a' tenger partjától fuvalló szél a' nagy hévséget nem mersékelné, senki ott életben meg nem maradhatna. Ez az erdőekkel, hegyekkel, völgyekkel, és folyóvizekkel megrakodott sziget sok nádmézzel, indigóval, gyapottal, kakaoval, kavéval, dohánynyal, soval viaszszal, mézzel, festőfával és gyógyító füvekkel bővelkedő sziget. E' mellett a' baromtartásra is igen alkalmas, van lova, szarvas marhaja, sertése, különbkülömbfemadarai, baba, és sok gyümölstermőfai.

Ez a' nagy sziget, a' miut felljebb említettük, Spanyol és Frantzia országokhoz tartozott, hanem a' Frantzia revolutió alatt mind az egyik mind a' másik országtól elpártolt, és a' Spanyol rész Christophle Szeretsen választotta magának vezérére, a' Frantzia rész pedig egy oda való születésű Mulattát Pethiont (Mulattáknak neveztetnek azok, a' kik Euopai származású atyától, és Amerikai anyától, vagy Amerikai atyától, és fejer anyától származtak). Ezek a' két vezerek, úgy mint Christophle és Pethion sokáig hadakoztak egymással, mindenik tulajdonava igyekeztén ezt a' szigetet tenni, a' kiknek megőrdöl-tatásokra Napoleon Császár a' maga testvérhugának ferjet Generális Lecleret ne-

* Gibellinusoknak neveztettek a' históriában azok a' Würtembergi lakosok, a' kik a' 12-dik, 13-dik és következett századokban a' Római Császárokat követették a' Római Pápa és Guelfusok ellen, a' kik a' R. Pápákat védelmezték.

hány esztendővel ennek előtte küldötte vala, de a' ki nem csak meg nem hódíthatta őket; sőt inkább igen ártalmas lévén neki az oda való levegő, meg halt, hanem a' felesége Maria Paulina onnan Európába vissza jöven, 1813-dik esztendőben Borgheze Lajos Olasz herczeghez ment másodszor férjhez — Ez a' két S. Dominói uralkodó meg bekellettek é egymással vagy nem bizonytalan, az sem tudatik, minemü indulattal viseltetik Pethion Frantzia Ország éránt, hanem hogy a' Hait. Királylyal egyetemben a' Frantziák ellen nagy hadi keszülteket teszen, azt egyenképen áhatvák a' közönséges ujság levelek.

Az Anglia Országi Zsurválók a' Haitti Királynak utolsó hirdetményét nagyon dicsirik, 's arról azt mondják, hogy az akár-melly Európai diplomaticus minüster szájába beillene, hogy abban olly dolgok hordatnak elő, melyeket a' leg böltsebb író pen-nák sem táfolhatnák meg, ez a' fekete Fejedelem (Kristofe) ebben az írásban megmutatta a' nemzetek ítelő széki előtt, a' Haitti Országnak törvényes voltát, és másoktól való nem függését, megmutatta hogy 150 esztendeig voltak a' Haitti lakosok rabszolgaságban, és ugy bántak vélek, mint áruportékkal. Az a' törvény tehát a' melly őket a' tulajdonságnak tárgyává tenné törvénytelen, és magamagá-
val ellenkező volna.

Erről mindazáltal semmi emlékezet nintsen azon hirdetményben, és meg sem engedi, hogy a' szolgaságnak szenvedése ellen zúgolódjanak; az egész dolgot együ-gyüen beszélli elő, 's méltóságosan hozzá adja: valósággal azt akarjuk, hogy azon inségnak és gyaláznak idejéről halgassunk 's a' t. Ezen időpontjától fogva szabad em-berek voltak a' Haitti lakosok. Ez az it-ten lefestett Haitti király comissáriusokat küldött Londonba, a' kik ottan neki ko-ronát, királyi páltzát, királyi köntösöket, 's több efféléket készíttettek, és uroknak

Cap Henry városába el is küldtük; most pedig betses löszeszámokat és hintó-
kat csináltatnak számára.

Spanyol Ország.

A' Gazette de France nevezetü frantzia ujságlevelek Dec. 12-dikén azt ír-ják Valladolídvól, hogy a' Frantzia ki-rályi követ Madridba már megérkezett, és hogyegész utjában illendő tisztelettel's örömmel fogadtatott. A' kereskedés és a' poli-tica azt kívánnyák, hogy e' két nagy Or-szág, egymint Frantzia és Spanyol országok közt tökéletes egység légen, Spanyol Ország a' természetnek javaival nagyon bő-velkedik, ellenben szűkölködik fabrikák nélkül. Van gyapja, hamuszirja, viasza, olaja, és a' középtengerre fekvő tartomá-nyokban sok selyem eresztő bogarai, a' mellyek a' külföldi kereskedők által na-gyon kerestetnek. Ha Anglia Ország a' mi piatzainkat elfoglalja, így szólnak a' Spa-nyol országi közönséges levelek, így osz-tán tsekély áron adhatjuk el a' mi produ-ctumainkat, 's kevés hasznak leszen a' mi bővelkedésünknek.

Ha van náhból, a' Kubai szigetnek fő városából sok pénz küldetett Kadixba, melly nagy örömet szerzett mind a' kor-mányszéknek, mind a' Kadixi kereskedők-nek — A' Castiliai Főtanács azokat a' személyeket, a' kiket vagy Spanyol Or-szágba vissza kell fogadni, vagy onnan ki-kell bajtani, classificálta, az az különös rendbe szedte — Nem régiben ismét sok fő rangú hadi tisztek fogattatak el, és vagy erősségekbe, v. tömlőzökbe zárattak be, de mi okon, bizonytalan.

Frantzia Ország.

Már egynehány holnapról fogva abban foglalatoskodott a' Deputátusok háza, hogy a' ministereket arra kötelezhesse, hogy va-lamint más fő tisztviselők, ugy ók is köte-leztessenek hivataljoknak folytatásáról szá-mót adni. Ez a' törvényprojektum, melly sok zivódásra szolgáltatott alkalmatosságot,

már meghatározatott. Sokan sajnálják, hogy ez az igen fontos tárgy közönséges gyűlésben elő nem adatott. Nem maga a fő Kormányzók prejectálta ezt a dolgot, hanem egy Farcis nevezetű Deputátus, és minekutána azt jól meg hánytá vetette volna, a több tiszt társai eleibe terjesztette, a kik azt az ő tulajdon bürojaiban, az az, dolgozó szobáikban meg isgálták, és sokan helybe is hagyták. Eleinte megvetetett ez a projectum, de végtére tsak ugyan bevétetődött. Az ő hivataljokat helytelenül folytató ministereket a Pairsek (a F. Parlamentum tagjai) fogják törvényszék eleibe idézni, és még is ítélni. Ugy de kiletszen a Generális Prókator ellenek? Sok egymás közt való vetelkedések után végtére az is meghatározták, hogy a király é végre egy appellatoriumot nevezzen ki, 's annak előülőjét tegye e dologban bíróvá.

Az Artésiai Gróf visszatért a maga utjáról Sensbe, a' hol ő az odavaló fő templomban őseinek tiszteletkre emeltett emlékeztető oszlopnak felszentelésére utazott vala; az ő fiait, ugymint az Angoulemei és Berry Hertzegek, az elsőbbség felelőségével együtt eleibe mentenek — A király parancsolatjára azok a három külföldi regementek, mellyek Frantzia hadi szolgálatba léptek, ujonnan fognak organisáltatni. Azok a Spanyol, és Portugalliai születésű legények, a' kik Frantzia zsoldban vannak, hasonlóképen új rendbe hozatnak, és Colonial-Etrangers nevet fognak viselni — XVIII ik Lajos király Éő Felsege az Angliai Régens-Hertzegnek a Sz. Lélek Vitéz Rendjének tizerét, és köntöset meg küldötte.

A Frantzia újság levelekbén illyetén szép jegyzéseket olvasunk a' Máltai Szigetről: A Frantzia revolutio miatt támadt háború, és Napoleon Fr. Ex-Császárnak, az Anglia Országi kereskedés ellen kiadott kemény parancsolatai, ennek a Szigetnek kereskedését nem tsak el nem nyombhatták, sőt inkább még jobban virágoztatták,

és ha szinte ezek az akadályok már egészen elhárítottak is, de vagynak más okok is, mellyeknek hasonló következései vagynak, és ezt a szigetet a' közeptengerben legjobb és leghíresebb kereskedő piatztá tettek. Hajdan a' Levantí kereskedő társaság kereskedett a' Levantai, az az. a' közép tengerben fekvő szigetekkel, a' fényes Portának jobbhágyi (t. i. az Algiriai, Tunisi, és Tripsolisi haramja társaságok) nem mireszlettek Angliába menni a' tengereken, és így sem egyenesen, sem más úton nem kereskedtek azon országgal, Eleinte a' Máltai szigetbe vonattak, az ő hajók a' fényes Portával való háborúban tsak oda mentek, és annak piatzáu adták el az ő productumait, 's ott vettek magoknak Angliai fabrikákban tsinált kezmiveket, következésképen szüntelen Maltába jartak. Mellyre nézve semmit nem kételkedhetünk, hogy a' Máltai sziget azon kereskedésnek birtokában fog ennekutána is maradni; annyival inkább, mivel az Angliai Kormányzók meghatározta, hogy mihelyt az oda való kikötő helybe bévitetett portékák a' Coutumaciát, az az, a' negyven napig való tisztulást elölük, oda bocsátásának bé, a' Levantai portékák pedig, a' mellyek az illy Coutumaciát ki nem állják, oda bé ne bocsátatának.

Az Afrikai barbarus lakosok is azon okból mennek a' Máltai szigetbe, a' magok terméseiket oda viszik, 's ott sok rendbéli portékákat veznek, olyanokat, a' mellyeket ennekelőtte az Olafa és Frantzia kikötő helyekben szoktak venni.

Régtől fogva ugy nézték Szicilia 's Szardinia Országok, a' Joniai szigetek és az Adriaticumi tenger mellett lakók Máltát, mint az Indiai terméseknek és Angliai kezmiveknek leg hasznosabb 's legszebb piatztat, és semmi okok niatsaria, hogy más vásáros helyet keressenek magoknak. A' Szicilia Országi legnevezetesebb kereskedő piatztok közelebb vannak a' Mal-

tai szigethez mint vagy Palermo hoz v. Messinához, következképen hasznosabban ellehet adni a' Szicília Országi terméseket Máltában, mint azokat Messinán és Palermón által másuvá küldeni.

A' Máltai szigetnek, Moreával, a' Joniai szigetekkel, és az Adriai tenger partjaival való egyessége különösen segilli a' kereskedőket, hogy a' nevezett földeknek terméseit magoknak hasznos feltételek mellett meg szerezhessék, különösen hogy gaborával kereskedhessenek — Ez a' sziget igen alkalmas a' szomszéd tartományoknak terméseikkel való kereskedésre, és legjobb a' középtenger kikötő helyeibe való bevitele — Ennek a' szigetnek virágzó kereskedése sok közönséges intézeteket állított fel, mind p. o. két bankót, egy borsét 's több effeleket. (a).

Nem régiben oly kinyilatkoztatást adott ki az Angliai Kormányzók, hogy a' napkeleti és napnyugotti Indiai coloniákkal való kereskedést is fel fogja a' Máltai szigeten állítani, mellyek végre hajtása felelte nagy hasznára szolgálna N. Britanniának.

(a) A' Máltai sziget a' középtengerben, Szicília Ország és Tripoli közt fekszik, kerülete 60000 lépésre, hosszúsága 6, szélessége pedig 3 mérföldie mégyen. Gyapottal, gyümölcseel, búzával, és borral bővelkedik. Hajdan a' Tunisi király Birtokában volt, ettől vette azt el V. Károly Császár, a' ki az 1529-dik esztendőben a' Máltai Vitz-i Rendnek adta, minekutána azok a' Rhodus szigeteiből kihajtatok volna. Annak lakosi Olasz nyelvel élnek, sokan Arabs nyelven is beszélnek, de rosszul. Annak fő városa Valette, mellyet 1566-ik esztendőben Valette János Máltai Nagy-Mester építettett vala.

Norvégia Ország.

Az azon Országból jött levelek azt tartják, hogy minekutána a' Fels. Svédziai királynak akarata 's ígérati szerint Christiania városában az új Constitutio kihirdettetett volna, ottan tökéletes tsendeség uralkodik. Ez az új Constitutio 112. tizikelyekből áll, mellyek következendő tárgyakat foglalnak magokban: Norvégia Ország szabad, magában fennálló, feloszthatatlan, és el nem idegeníthető Ország, Svédzia Országgal öszve szorított monarchia, a' Státusnak közönséges Vallása az Evangelico-Lutherana — A' végre hajtó hatalom a' királyé, a' kinek mindenkor azon Valláson valónak kell lenni, és köteles azon Vallást fenntartani 's oltalmazni — A' király személye szent, 's néki valamit vétkül tulajdonítani, és őtet elvádolni nem lehet — Nem ő, hanem az ő Státus Tanácsosi tartoznak számot adni — Az örökségi rend egyenes linea, és az atyafiságnak graditsa szerint mindenkor a' lesz, a' melly 1810-dik esztendőben meghatározott. Hogy ha semmi örökös Hercegnintsen, azon esetre a' király a' Norvégiai Státusoknak a' maga királyi méltóságban való követőjét kimutathatja — Mihalé a' király a' törvény által meghatározott kort eléri, világosan kijelentheti, hogy ő meg tutorság alatt legyen, hanem hogy az Országlast elkezdheti, és a' következendő esküvést leteszi az Ország gyüllése előtt: *Ígérem, és esküszöm, hogy én Norvégia Országot annak Constitutioja és törvényei szerint fogom igazgatni; így segéljen engemet az Isten és az ő Sz. Beszédje.*

Ha fontos akadályok elő nem adják magokat, minden esztendőben egy darabig Norvégiában fog a' király lakni, magának a' Norvégiai lakosok közül egy tanácsot választani, ha nekik tetszeni fog, és a' körülállások is megengedik Vice királyt vagy helytartót is nevezhetki maga helyette

Hogy a' Státus-Tanátsban széke lehessen, a' király és az ő képviselője a' Vice-király a' Norvégiai Státus-Tanátsos tagjai helyett más Norvégiai polgárokat is nevezhet ki. Az atya a' fiával vagy két testvér atyfiak a' Státus-Tanátsban nem ülhetnek — A' Vice-király vagy a' korona hertzeg, vagy annak leg idősebb fija törvényesen élet korá után uralkodhat. A' helytartó vagy Normannus vagy Svekus lehet.,,

A' Norvégiai polgároknak a' királyhoz intézendő projectumaitak eisőben is a' Norvégiai kormánysszékkal kell közleni; minden egyházi könyvtulajdosságot a' király fogja elintézni, ő tehet rendeléseket a' kereskedelemre, vámokra. és politiaza nézve, úgy mindazáltal, hogy azok a' Constitutionnal megegyezzenek — A' király az Ország gyűlése által meghatározottatott adókat megkivánhatja — A' Norvégiai Státus kintstára Norvegiában marad, és annak jövedelme egyedül a' Norvegia Ország hasznára fordittatik, és arra fog a' király vigyázni, hogy a' Státusnak tulajdonosága és a' koronához tartozó jószágok a' Norvégiai Státusok által meg határozottatott és köz hasznú végekre fordittassanak.,,

„A' királynak vegyon jussa a' megkegyelmzésre — A' királyi Printzek semmi polgári hivatalt nem viselhetnek, az Országok minden felsőbb hivatalai a' helytartói hivataliél fogva, a' király osztogathatja ki, 's ő foszthattya meg azoktól a' tisztviselőket, minek utánna a' Státus Tanátsnak javaslatát meghalgtatja — A' megkülömböztetett érdemü személyeknek ő osztthat ki hadi, és polgárirendeket, Személyes és örökség szerént való jussokat senkinek

sem lehet adni — A' Királynak szabadtelzésétől füg magának udvari tiszteteket és tselédeket választani — A' király parantsolhat, az Ország gyűlésének megegyezése nélkül, a' hadi és hajósseregeknek megszaporításáról, és megkevesítéséről végzett tehet Az Ország gyűlésének megegyezése ellen semmi idegen hadi seregeket oda bé vinni nem szabad; a' békesseges időkbén Norvegia Országban honnyi hadi seregeknek egységek nem lehetnek sem Norvegiai hadi seregek Svétia Országban — A' megtámadó háborúkban semmi Norvegiai hadi és hajó seregeket az ellens g ellen vinni nem szabad; az egyik Országok hadikozó hajóira a' más Orzágnak hajó seregeit szalítani nem lehet; a' tartománybeli katonaságon kívül semmi línea seregeket ki nem lehet az Orzágból vinni — Egyedül a' királynak van erre jussa, hogy a' Norvegiai Státusoknak megegyezésevel az odaváló hadi seregeknek össze gyűjtheti hadat indíthat, és békeség szerezheten.

„Norvegiának minden dolgait azon Ország nyelven kell eligazítani és intézni — A' legközelebb való korona örökös, hogy ha az uralkodó királynak a' fija, korona hertzegnek nevezetetik, mihelyt a' 18-dik esztendőét elérte; jussa van a' Státus-Tanátsban való megjelenésre, úgy mindaz által hogy semmi vakas abban ne legyen; egy királyi vérből való hertzegnek se legyen szabad a' király megegyezése nélkül meg házasodni, hogy ha ezen rendelés ellen mivel, a' Norvegiai koronát elveszti —

(A' többi következik.)

Jan. 4-dik napján adtak 100 Forint Huszas penzért 271 1/8 forintot Váltó-tzedalában. Egy Cs. aranyért 12 forintot 34 krt.